

Grurup skole

Af Frits M. Jensen

Ifølge Christian d. V.s Danske Lov (1683), skulle der oprettes degneembeder i alle pastorater. Degnen skulle assistere præsten i kirken: synge, ombære tavlen ved indsamlinger i kirken, overhøre ungdommen på kirkegulvet og én gang om ugen undervise dem på et dertil bekvemt sted. Desuden skulle han ringe med kirkeklokken, vikariere for præsten og befordre hans breve.

Alt dette kunne pastoratets degn i Bedsted overkomme. Men ved konfirmationens indførelse i 1736 stilledes der krav til konfirmanderne om visse kundskaber i kristendom og nogen færdighed i at læse den hellige skrift. Derfor udsendtes forordningen af 23. januar 1739, hvori der krævedes, at degnen skulle undervise i "kristendom, læsen, skriven og regnen." De to sidste fag dog mod særlig betaling.

Degnen skulle nu til at være skoleholder, og en sådan skoleholder skulle ansættes i sogne, hvor der ingen degn var.

Her begynder Grurup skoles historie.

I indberetningen 1739 skriver sognepræsten angående Grurup sogn: Det ville være gavnligt, om en liden skole blev bygt med skoleholder og degn i samme person. Et hus på 6 fag både til skoleholder og skolestue kan sættes noget nær kirken på fælles grund eller kirkens fortov.

Foreløbig sker der dog intet, og kravene i forordningen modereres i 1740 således, at det nu overlades til de lokale myndigheder at træffe bestemmelser angående lokaler og undervisningens omfang, dog formoder kongen, "at de vil behandle skoleholderne således, at disse ikke skal gøre deres arbejde sukkende."

I præsteindberetningen 1740 skriver pastor Oluf Falck, at Tandrup's ejer har ladet en ny degnebolig opføre i Bedsted sogn, men ingen læsning er endnu begyndt af mangel på varme og kakkellovn. Han tilføjer: "I Grurup - som både er et lidet og fattigt sogn, desuden Bedsted så langt fraliggende, at Grurup børn om vinteren umuligt kan komme til Bedsted skole - behjælper sognemændene sig fra Mortensdag til påske med en løbende skolemester, hvilken dog den tid næppe kan bekomme den løn og føde, han kan være tjent med. Men som sådan læsning på så kort tid ingenlunde kan forslå, thi i den længste

Grurup skole 1836 - 46, her set fra Grurup kirkegårdsmur. - Bygningen ligger på Grurupvej 9.

tid af året glemmer børnene alt, hvad de i den korteste har lært. Desuden kan man også af forberørte mangel på kost og løn næppe bekomme anden skolemester end den, som bliver kjendt udygtig andensteds. Det var at ønske, vedkommende høje myndighed vil lade føje den anstalt, at en løbe skolemester i Grurup hele året igennem kunne forblive, da sognet, når den ene måtte bære byrden med den anden, meget vel kunne forskaffe føde og husværelse, om lønnen ellers kunne udfindes."

I næsten hundrede år sker der ikke nogen nævneværdig forandring af skoleforholdene i sognet. En omgangslærer, en ung knøs eller en gammel mand eller måske en håndværker, der som Kræn Koustrup i "Æ Bindstouw" var murermester om sommeren og skolemester om vinteren, samlede sognets børn "fra ploven gik ind til den gik ud." på skift i sognets gårde. Kun få beretninger findes om disse skoleholdere. Fra 1786 har vi dog følgende udtalelse af pastor Lassen i Bedsted: "Skoleholderen Christen Poulsen i Grurup forretter sit skolehold med al flid og omhu, såvidt hans legems helbred vil tillade ham det, så han af sognets medlemmer er både yndet og elsket for sin flid efter de kræfter, Gud forlener ham."

Først med Skoleloven af 1814 kræves skoleforholdene ændret. Sognene skal inddeles i skoledistrikter med hver sin skolestue, der skal være bolig til skoleholderen med så meget jord, at det kunne være græsning til 2 køer og 6 får samt fornøden vinterfoder, og skoleholderen skal have anordningsmæssig løn.

Krige, statsbankerot og landbrugskrise kan måske undskylde, at man endnu ikke først i

Grurup skole 1846 - 1900, fotograferet i 1930'erne. Vejen på tværs i billedet går fra Grurup kirke (tv.) til den sidste skole i sognet (th.). I baggrunden Bealsted. - Bygningerne brændte i 1961.

Gammelby skole fra omkr. 1930.

trediverne havde ført loven ud i livet, idet skolelærer Christen Pedersen Blander i 1834 bor i et hus hos Chr. Mortensen.

En degnebolig med tilhørende skolestue må være anskaffet kort tid derefter.

Denne skole, som lå på nuværende matrikelnummer 18, er sikkert taget i brug samtidig med påbegyndelse på skolens ældste skoleprotokol 1. januar 1836. Børneantallet var da 35.

Skolekalender, udgivet 1842 ved Bering giver følgende oplysninger om lærerembedet:

Løn: 3½ skæpper rug, 15¼ tønder byg i naturalier, 10 rigsbankdaler som kirkesanger, 6 rigsbankdaler for klokkeringning.

Nannest: 3½ lispund brød, 17 pund ost, 5½ snese æg, 2 rigsbankdaler 3 mark 10 skilling rede penge.

Offer og accidenser ikke angivet.

Jordlod: 10 tønder bygsædeland, for størstedelen dårlig jord, men tæt ved skolen. På lodden er en tørvemose, hvori bønderne graver på 8 læs skudtørv nær, som de leverer som det nødvendige brændsel til skolen.

Bolig: 8 fag til læreren foruden skolen og 8 fag udhus, alt er i én længde, gammelt, dog nogenledes indrettet.

Skoledirektionen kalder.

Anmærkning: Skolen ligger 400 alen fra kirken.

Et hundrede år gammelt ønske er nu gået i opfyldelse, og her i disse trange kår virkede følgende skolelærere: Christen Pedersen Blander -1840, Otto Jensen Himmelstrup 1840-43, Søren Krogsgård Mortensen 1843-45.

Her udførte de deres gerning, ofte i kamp mod gammel slendrian, sygdom og urenhed, herom vidner de mange skoleforsømmelser. Således gik omgangsdrengen Niels Christian

under jorden i 2½ år og dukkede først frem igen som 16½ årig med brækket arm for at erhverve sig de nødtørftige kundskaber, som konfirmationen krævede, og Knurborgs børn måtte bortvises i årevis på grund af skurv i hovedet.

Om skolevæsenets tilstand 1845 beretter provst Blichfeld følgende: ”Lærer Jens Henrichsen, 44 år. Eksamineret. Særdeles flittig og duelig. Christelig vandel. Børn: 29 drenge, 19 piger.

I Grurup, hvor en forandring er i det mindste ønskelig, har man gjort de foreløbige skridt til at få en ny skole.

Af de større børn har der været stor forsømmelse, især blandt de fattigste. Herimod ved jeg intet andet råd, end hvad jeg i fjor tillod mig at ytre: at der gives de større især de fattige børn, hvis forældre alt for ofte ikke får brødet til dem, og som må ønske at få dem ud at tjene og derved får dem vænnet til legemligt arbejde, en mer udstrakt fritagelse for sommerskolegang.”

Om disse foreløbige skridt til en ny skole indberettes følgende til Hassing-Refs herreders provsti:

”Efter anmodning af skolelærer Henrichsen i Grurup afholdt sogneforstanderskabet sidst i efteråret møde i Grurup skole for nøjere at undersøge den hele bygnings tilstand. Det blev da befundet, at ligesom skolestuen er vel liden i forhold til børnenes antal, og ligesom der kun er dårlig plads til det indavlede korn og fourage og ingen til tørvene, således trænger bygningen i det hele til en hovedreparation. Man anså det derfor rigtigere at bygge en ganske ny skole end at reparere og udvide den gamle skole. Det har i mange år været almindelig bekendt, at den nuværende skole ligger på et såre ubelejligt sted, nemlig i udkanten af sognet, hvorved det i dårligt vejr og føre næsten er umuligt for børnene fra

*Ingvar Nielsen og hustru, Grurup.
Lærerpår ved Grurup skole 1873 - 1913.*

den østlige del af sognet at komme til skolen.

Såvel sogneforstanderskabet som adskillige beboere af Grurup sogn, som var til stede, anså det derfor rigtigst at sælge den gamle skole med tilliggende, dersom en passende jordlod var at få tilkøbs omtrent midt i sognet, og da opføre den nye bygning der.

En sådan lod er nu at erholde, og efter en foretagen måling er man kommen til det resultat, at samme udgør $9\frac{1}{7}$ tdr. land geometrisk mål, mens den nuværende skolelod er på $11\frac{1}{5}$ tdr. land. Dog kan man herfra drage ca. $1\frac{1}{2}$ tdr. land, som er opgravet tørvemose, som stedse står under vand.

Hvad bonitet angår er den ens. Læreren indvilger i jordhandelen, selvom den nye jordlod ikke har den ganske anbefalede størrelse. Jorden kan købes for 700 rbd., og den gamle skole med jord formenes at kunne indbringe 600 rbd.

6 mand i Grurup vil ikke tage del, da de engang har været med til at betale den gamle.”
31. december 1845.

”5. febr. 1846 afholdt sogneforstanderskabet møde. Der meddeltes, at sogneforstanderskabet havde henvendt sig til ejeren af den lod, som man havde påtænkt sig at købe til skolelod i Grurup, og formået ham til at afhænde den for 600 rbd. Ved mødet ytrede forskellige meninger angående betalingen af samme lod, såvel som om kørelav, håndlangerarbejde og levering af tag, simer og møntørv.

Grurup sogneforstanderskab mente nemlig, at såfremt den gamle skole med jordlod ikke kunne sælges til ligeså før en sum, som den indkøbte lod skal koste, da skulle Bedsted sogn dele udgifterne i denne henseende, hvorimod sogneforstanderen af Bedsted antager, at ethvert sogn er pligtigt til at bære de udgifter, som er forbundne med anskaffelsen af en skolelod, når

Ivar Lyhne Thøgersen, 1913 - 1939

en sådan ikke er anlagt ved udskiftningen.”

Man tærskede langhalm på stridsspørgsmålet i et halvt år, indtil skoledirektionens afgørelse faldt: ”Langhalm og simer skal leveres af sognets beboere in natura efter ligning på hartkorn, og da Bedstedboerne selv leverede al langhalm til deres nye skole, bør de være fritaget.

Udgifterne til den nye skole anslås til 850 rbd.”

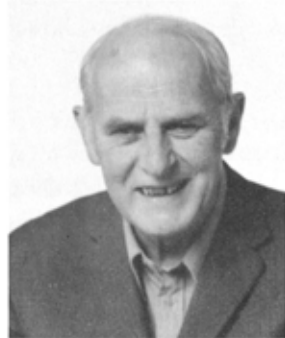
Den nye skolelod blev købt af Tinggårdens ejer og fik matrikelnummer 10 B.

Om den nye skole meddeles følgende af J. Bering i ”Landsbyskolens offentlige embeder 1859: Lærer J. Henriksen, demitteret fra Snedsted 1842 med 2. karakter. Børn 50. Skoledirektionen kalder. Reguleringssum 323 rdl. 87 sk. Der haves $4\frac{1}{2}$ skæpper rug, 21 tønder $\frac{1}{2}$ skæppe byg. Som kirkebetaling 20 rigsdaler, offer og accidenser 60 rigsdaler. Småredsøl: $3\frac{1}{2}$ lispundbrød, 17 pund ost, $5\frac{1}{2}$ snese æg, 2 rigsdaler 58 skilling i penge, fourage efter anordning, 18000 stk. mosetørv.

Fribolig ny, god og velindrettet 1200 alen fra kirken, $5\frac{1}{2}$ mil fra Thisted, nær mølle. Jordlod 10 tdr. sædeland, middelgod jord tæt ved, der holdes 3 køer og 8 á 10 får. Midt i lodden og op til havegærdet er en lille tørvemose indhegnet til

*Frits Michael Jensen,
1939 - 1953*

*Harald
Vestergaard Jensen,
1953 - 1960*

ænder og gæs.

I denne skole og under disse kår virkede ”den særdeles duelige og flittige lærer” Jens Henrichsen indtil 1872. De sidste par år måtte han på grund af alder og svagelighed have en hjælpelærer. Ved provstevisitatsen 3. nov. 1870 fældedes følgende dom:

Børnetallet 55. Skolen er gået tilbage, tildels som følge af lærerens alder og svagelighed. Det er vanskeligt at få en religionssamtale i gang med børnene uden for lærebogens ord. I skrivning står de betydeligt tilbage for de fleste andre skoler.

En nu ansat lærer ved skolen - Nielsen - vil forhåbentlig føre skolen frem igen. Han tegner godt.

1873 kaldtes ovennævnte lærer Ingvar Andreas Nielsen til embedet, og provstens forhåbning blev ikke beskæmmet. Han skriver således i 1873: Skolen er gået glædeligt fremad under den nuværende hjælpelærer Niensens styrelse. Børnene viste både taknemhed og liv. I læsning, skrivning, regning og de øvrige lærefag er børnene godt hjemme.

Fremgangen fortsætter. 1878 udtales: Skolen fandtes i særdeles god tilstand. Fortrinligt gik sangen. (Da lærer Nielsen selv har en udmærket sangstemme og synger korrekt og smukt, måske bedst af alle lærerne). I 1886 noterer provsten: Skolen befandtes i god fremgang nu i forårstiden, da ældste klasse havde haft stadig skolegang i vinterhalvåret, hvorimod de fleste børn i dette fattige sogn om sommeren må tage tjeneste. Lærer Nielsen er måske den behageligste sanger i Thy med sin bløde stemme.

År 1900 opførtes en ny skole i skoleloddens nordøstlige hjørne, og den gamle skole solgtes til Peter Bangsgård for 5200 kr.

Efter 40 års ansættelse i embedet blev lærer Nielsen pensioneret i 1913, og den nye lærer, Ivar Lyhne Thøgersen kunne tiltræde embedet under følgende lønvilkår:

Begyndelsesløn 1088 kr., kirkebylærerløn 20 kr. Afkortning for accidenser 55,55 kr. Kirkesangerløn 100 kr. Brændsel 125 kr. - i årsløn vel at mærke!

I Ole Bjerre: ”Register for Skolehistorisk Samling, Skolerne i Sydthy (Viborg Amtskommune, 1984) gives der flg. oplysninger om forholdene i Grurup skole:

	1910	1933
Årgang	1.-7.	1.-7.
Elevtal	36	54
Klassetal	2	2
Lærertal	1	1

Skoleledere:

Otto Himmelstrup	1840-1843
Jens Henrichsen	1845-1872
Ingvar A. Nielsen	1873-1913
I. Lyhne Thøgersen	1913-1939
Vakant	1939-1943
Frits Michael Jensen	1943-1953
H. Vestergaard Jensen	1953-1960

Kilde: Sydthy Årbog 1986, side 35-40.